

مسیحیت انجیلی

بررسی گسترش اوانجلیکالیسم در جهان امروز

محمد مهدی جدی‌نمایی

مصطفی رستگار

انتشارات اطلاعات

تهران - ۱۳۹۸

سرشناسه: مسجد جامعی، محمد، ۱۳۳۲ - Masjid Jamei, Muhammad
عنوان و نام پدیدآور: مسیحیت انجیلی: بررسی گسترش اونجلیکالیسم در جهان امروز/ محمد
مسجد جامعی، مصطفی رستگار
مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۵۱۰ ص.: جدول، نقشه، نمودار
شابک: 978-600-435-127-0

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: واژه نامه
یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۶۷] - ۴۷۱
یادداشت: نمایه
عنوان دیگر: بررسی گسترش اونجلیکالیسم در جهان امروز
موضوع: عیسای انجیلی
موضوع: عقاید دینی - ایالات متحده - تاریخ - قرن ۲۰
موضوع: مسیحیت - ایالات متحده - تاریخ - قرن ۲۰
موضوع: تازگی‌شان - عیسی شده مسلمان
موضوع: عیسای جدید - ایالات متحده
شناسه افزوده: رستگار، مصطفی، ۱۳۵ -
شناسه افزوده: مؤسسه اطلاعات
رده بندی کنگره: BR ۱۶۴۰
رده بندی دیویی: ۲۷۰/۸۲
شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۸۴۶۱۹

انتشارات اطلاعات

تهران: خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۹۵۳۱۱۱ ۶۲
تلفن: ۲۹۹۹۳۴۵۵۶
فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن: ۲۹۹۹۳۶۸۶
فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

مسیحیت انجیلی: بررسی گسترش اونجلیکالیسم در جهان امروز
نوشته دکتر محمد مسجد جامعی - مصطفی رستگار

صفحه آرا: زهره حلوائی طراح جلد: رضا گنجی

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

چاپ اول: ۱۳۹۸ شمارگان: ۵۲۵ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۵-۱۲۷-۰ ISBN: 978-600-435-127-0

Printed in Iran همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست

پیشگفتار..... ۷

بخش اول / آداب و الهیات اونجلیکالیسم

اونجلیکالیسم: نگاهی کوتاه به تاریخچه و الهیات..... ۱۷

بخش دوم / دین و هویت امریکایی

ترامپ و تحولات دینی در جامعه امریکا..... ۱۲۵

ترامپ و هویت امریکایی..... ۱۶۳

پایتختی بیت المقدس: زمینه ها و ریشه ها..... ۱۸۱

بخش سوم / اونجلیکالیسم در مناطق مختلف جهان

امریکا و اروپا..... ۱۹۹

امریکای لاتین..... ۲۲۹

آسیای دور..... ۲۶۴

افریقای سیاه..... ۲۹۰

حوزه شوروی سابق ۳۰۶

هند ۳۲۹

بخش چهارم / انجلیکالیسم در میان مسلمانان

کشورهای مسلمان (قسمت اول) ۳۴۵

کشورهای مسلمان (قسمت دوم) ۳۶۴

مهاجران مسلمان (قسمت اول) ۳۸۳

مهاجران مسلمان (قسمت دوم) ۴۰۶

مهاجران مسلمان (قسمت سوم) ۴۴۱

پیوست‌ها

آمارها و روندهای جهانی انجیلی‌تال‌ها ۴۵۳

منابع برای مطالعه بیشتر ۴۶۷

فرهنگ اصطلاحات ۴۷۷

اعلام ۴۹۱

پیشگفتار

تنوع و تکثر مسیحیت به عنوان یک دین، عمیقاً مرتبط است با شرایط تاریخی و جغرافیایی و مدنی قلمروهایی که در آنها متولد شده و یا نفوذ یافته و به خلاقیت رسیده است. این ویژگی استثنایی به ماهیت و ساختارهای درونی خود این دین باز می‌گردد و از این لحاظ تفاوتی بزرگ با دو آیین ابراهیمی دیگر، یعنی اسلام و یهودیت دارد. یهودیت اصولاً آیینی بسته و غیرتبلیغی است و کلاً دین کسانی است که تبار یهودی و بنی اسرائیلی دارند و لذا طبیعی است که تنوع و تکثری محدود داشته باشد. اسلام آیینی باز و تبلیغی است و از ابتدا چنین بوده است. انبیا و گروه‌های نژادی و دینی و فرهنگی و زبانی فراوانی را از همان نخستین ایدم ظهورش به زیر چتر خویش درآورد؛ اما به‌رغم تفاوت‌های فراوان پیروانش، تنوع و تکثر آنها به لحاظ اعتقادی و عملی به مراتب کمتر از مسیحیت است. این به دلیل تفاوت ساختارهای درونی این دو دین و کیفیت تکوین آنها در دوران پیامبر اسلام (ص) و در زمان حضرت مسیح (ع) است؛ یعنی زمانی که آن حضرت مردم را به سوی خویش و تعالیم خویش فرا می‌خواند.

صرف نظر از تفاوت‌های کوچک و یا غیر تعیین کننده، مسیحیت به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود:

۱. مسیحیان مشرق‌زمینی^۱ که عبارتند از: مسیحیان منطقه فلسطین و شام و ترکیه و به‌طور کلی خاورمیانه و ایران و مصر و اتیوپی و نیز منطقه قفقاز. در این مجموعه وسیع، هم‌اکنون کلیساهای مختلفی وجود دارد که بیشه آنان عموماً به نخستین دوران‌های مسیحیت بازمی‌گردد و علی‌رغم تکررشان، به لحاظ «روح دینی» و «فرهنگ دینی» در مجموع شبیه یکدیگرند. همچون کلیساهای ارمنی، آشوری، سریانی، قبطی و اتیوپی. تحولات تاریخی و آلامی آنان کم‌وبیش یکسان است.

۲. مسیحیت کاتولیکی که بزرگترین شاخه مسیحیت امروز می‌باشد و قرن‌هاست که چنین است. اگرچه عموم پایه‌گذاران این مسیحیت از شرق برخاسته‌اند، اما تکوین و سامان‌یابی و بلکه سازمان‌یابی آن در قلمرو اروپایی امپراتوری روم به وقوع پیوست. مرکزیت این کلیسا که پیوسته در شهر رم قرار داشته، در دوران‌های مختلف ترشید تا شاخه‌های دیگر مسیحی و خصوصاً مسیحیان شرقی را به خود جلب و خویش کشد و تا حدودی توفیق یافت. همچنان‌که در طی تاریخ جدید و خصوصاً دهه‌های اخیر، تلاش کرد تا به سازمان‌داری و دینی خویش ویژگی جهانی دهد و مسئولیت‌های مختلف را به افراد متعلق به ملیت‌های گوناگون واگذارد؛ برای نمونه، مسئولان کنونی در واتیکان بیش از هر دوره دیگری به لحاظ تعلق به کشورهای مختلف، متنوع هستند. اما در نهایت، منطق تحولی آن عمیقاً «اروپایی» است.

۳. مسیحیت بیزانسی^۲ که همان مسیحیت ارتدوکسی است. تولد

1. Oriental Christians

2. Eastern Christianity

این مسیحیت نتیجه انشقاقی است که در اواسط قرن یازدهم میلادی در کلیسای کاتولیک روی داد و به استقلال قسطنطنیه انجامید که به «رم دوم» شهرت یافت. روح و فرهنگ این کلیسا به عکس کلیسای کاتولیک که «لاتینی» است، «یونانی» است. پس از سقوط قسطنطنیه در اواسط قرن پانزدهم و قدرت یافتن روسیه تزاری که مسکورا به «رم سوم» تبدیل کرد، خصم صیات یونانی کلیساهای ارتدوکس ویزگی «اسلاوی» نیز یافت. طبق حوالی این مسیحیت به کلی متفاوت با مسیحیت کاتولیکی و تا میزان معتدلی شایع کلیساهای خاورمیانه است.

۴. مسیحیت پروتستانی انشقاق دیگری است در کلیسای کاتولیک در قرن پانزدهم توسط شخص لوتر. این جریان ریشه یافت و موجب پیدایش جریانهای پروتستانی مشابهی شد. این مجموعه به همراه کلیسای انگلیکن که به نوعی می توان آن را از زمره کلیساهای پروتستانی دانست، کلیسای پروتستان اروپایی را تشکیل می دهد، چه لوتری باشد و چه کالوینی و چه پرزبیترینی. «روح و فرهنگ دینی» اینان متفاوت است با کلیسای مادر که همان کلیسای کاتولیک باشد. اگرچه به دلایل فراوانی، پس از جنگ دوم جهانی و خاصه از دهه ۱۹۶۰ به بعد این دو به گونه ای فزاینده به یکدیگر نزدیک شده اند، اما ساختار کلیسای آنان متفاوت است. این نزدیکی بیش از آنکه به دلایل دینی باشد، ناشی از نزدیک شدن کشورهای اروپایی و فرهنگ های ملی و قومی جوامع موجود در اروپاست. گویی نزدیکی و تقارب فرهنگی، تقارب دینی را موجب شده و تشدید کرده است.

۵. اکثریت کسانی که از اروپا به امریکا مهاجرت کرده اند، پروتستان بوده اند، اگرچه تعداد کاتولیک هایشان به ویژه از قرن نوزدهم به بعد، فراوان بوده است. کاتولیسیسم امریکایی ادامه همان کاتولیسیسم اروپایی

و واتیکانی است و بعضاً به همین علت مورد تهمت و تبعیض قرار می‌گرفتند و آنان را دست‌نشانندگان و مزدوران پاپ می‌نامیدند؛ جریانی که تا پایان جنگ دوم جهانی ادامه یافت. پروتستان‌تیسم امریکایی با آنکه ریشه اروپایی دارد، تحولات خاص خود را داشته و به کلی با کلیساهای مادر متفاوت شده است.

دوران این متفاوت شدن، طولانی است و به ویژگی‌های سرزمینی امریکا باز می‌گردد و نیز خصوصیات روانی و اعتقادی مهاجران، مخصوصاً انگلوساکسون‌ها و محدودی ژرمن‌هایشان. انزوای جغرافیایی امریکا تا اوایل قرن بیستم، شرط زیستی و معیشتی ساکنان و چگونگی کنش و واکنش آنان در قبال انظار دینی و فلسفی‌ای که از جانب اروپا می‌آمد و عواملی دیگر، در شکل دادن به تحولات پروتستان‌تیسم امریکایی نقش داشته که به بسیاری از آنها در نئی صفات آینده اشارت رفته است.

۶. پروتستان‌های امریکایی شاخه‌های مختلفی داشته و دارند. از قرن هجدهم و خاصه از قرن نوزدهم به بعد در میان آنان گرایش الهیاتی شکل می‌گیرد که هدفش «جاندار کردن»^۱ و «تجدید ساختن»^۲ دین در نزد معتمدان است؛ و لذا به کتاب مقدس به مثابه مدلی برای زیستن تأکید می‌ورزد و بدین ترتیب، گرایش «اوانجلیکال» متولد شده و سامان می‌یابد. رجوع به کتاب مقدس و تأکید بر آن و متن و آموزش‌هایش عامل اساسی تغییرات و تحولات دینی این اندیشه است.

۷. در این گرایش، شاخه دیگری سر بر می‌آورد که جهت مقابله با روحیه‌ای است که در اعتبار کتاب مقدس تشکیک می‌کنند و یا برای برطرف کردن آن، به تفسیر و توجیه می‌پردازند. در مقابل آنان، اینان بر فهم

1. Revivalism / Awakening

2. Liveliness / Exuberance

ظاهری کلمات و عبارات آن تأکید می‌کنند. اینان همان «فاندِ متالیست‌ها»^۱ و یا «اصالت‌گرایانی» هستند که در دهه بیست قرن بیستم به صحنه می‌آیند و عملاً جنبش اونجلیکالی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، به‌ویژه در آنجا که به قوم یهود و برگزیدگی آنان و ضرورت خدمت بدان‌ها مربوط می‌شود و نیز مسئله بازگشت آنان به بیت‌المقدس به مثابه مقدمه ظهور مجدد عیسی مسیح و به‌طور کلی، عموم مسائلی که به آخرالزمان و تحولات مربوط بدان باز می‌گردد.

این نوع تفاسیر، عمدتاً ناشی از جمود بر متن است. همین جمود است که اینان در برابر تمامی نظریه‌هایی قرار می‌دهد که درباره چگونگی پیدایش جهان و نره‌مین، پیدایش حیات و نیز انسان صحبت می‌کند. این تأثیرگذاری بدان‌روست که اصولاً روح امریکایی چنین مسائلی را دوست دارد که آمیخته‌ای است از مسائل اسرارآمیز و در عین حال شگفتی‌آفرین. این نوع مباحث، روح ماجراجوی او را سیراب می‌کند.

نهضت «اونجلیکال» به مرور عموم کلساهای پروتستان و حتی کلیسای کاتولیک را تحت تأثیر قرار داد. مدیک پنس، معاون رئیس‌جمهور امریکا - در حال حاضر از مهمترین شخصیت‌های تأثیرگذار اونجلیکال است، با آنکه متعلق به کلیسای کاتولیک نیز هست، بخش مهمی از آرای اونجلیکال‌های امریکا به سود ترامپ، بدان دلیل بود که او پنس را معاون خویش معرفی کرده بود.

۷. به دلایل فراوانی، اونجلیکال‌های امریکا در طی سالهای اخیر در حال غلیان هستند. آنها هم‌اکنون نماد نوعی ناسیونالیسم افراطی هستند که از باورهای دینی اشباع شده است؛ این دو به‌طور متقابل به یکدیگر

خدمت می‌کنند. این جریان با آمدن ترامپ تقویت شد و با پافشاری او بر سیاست‌های راست‌گرایانه و بلکه نژادپرستانه‌اش، چه در صحنه داخلی و چه خارجی، به اوج خود رسید. بدون شک در این میان، انتقال سفارت به بیت‌المقدس و اقدامات فراوان دیگر او به نفع افراتیان یهودی، بیشترین تأثیر را داشت.

همان‌طور که در اوانجلیکال‌های آمریکایی به فعال شدن هم‌اندیشان آنان در خارج از کشور انجامیده است که بعضاً شاهد آثار اجتماعی و سیاسی آن هستیم، مخصوصاً در آمریکای لاتین - اما در نهایت، ویژگی‌های اینان در داخل و خارج آمریکا متفاوت است. در طی مباحثی که خواهد آمد، تا حدودی به این نکته پرداخته شده است؛ اما با توجه به تأثیرگذاری فراوان اینان در صحنه‌های فرهنگی و اجتماعی و بین‌المللی، می‌باید نکات یادشده با تفصیل بیشتری مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

کتابی که ملاحظه می‌فرمایید، نتیجه گفت‌ووی مفصلی است که با جناب آقای رستگار داشته‌ام. این گفتگو در اواخر تابستان سال گذشته در چارچوب بررسی تحولات دینی و اجتماعی آمریکا پس از آمدن ترامپ آغاز شد؛ اما مباحث به گونه‌ای بود که ادامه یافت و چون من به توجه دوستان عزیز روزنامه محترم اطلاعات قرار گرفت، عموم مطالب آن انتشار یافت.^۱

گرایش اوانجلیکالی هم‌اکنون یکی از نیرومندترین و تأثیرگذارترین جریان‌های دینی و سیاسی و فکری است و لذا می‌باید با تفصیل بیشتری درباره آن صحبت کرد، خاصه در آنجا که به پیدایش و چگونگی رشد

و شکوفایی و قدرت‌یابی آن در امریکا مربوط می‌شود. امیدوار است در فرصتی دیگر بتواند این نکات را توضیح دهد.

جهت دریافت موقعیت کنونی و آینده این جریان در خارج از امریکا، ضرورتاً می‌باید مسائل فراوانی مورد کندوکاو قرار گیرد. در این مصاحبه‌ها تلاش شده به اهم نکات پرداخته شود و البته موضوعات فراوان دیگری وجود دارد که به دلیل رعایت اختصار از پرداختن بدان‌ها صرف نظر شده است. این نکات بعضاً تاریخی و تمدنی و بعضاً دینی و فرهنگی و حتی ژئوپلیتیکی است. اگر ایران را گرانیگاه ژئوپلیتیک تشیع، و اسرائیل را گرانیگاه ژئوپلیتیک آیین یهود، و عربستان را گرانیگاه ژئوپلیتیک وهابیت و نوعی از تلفیق بدانیم، بدون شک امریکا گرانیگاه ژئوپلیتیک اونجلیکالیسم است، حال به هر گروه و شاخه‌ای که متعلق باشند.

آقای رستگار به ترنه‌های میانی و دقیق، کلیساهای پروتستان و خاصه کلیسای پروتستان امریکایی را می‌شناسند و مقاله مُمتّع و جامعی درباره پیدایش و کیفیت رشد آن نگاشته‌اند که ملاحظه می‌فرمایید. لازم است از ایشان و از آقای رحیمی که زحمت استخراج نوارها را به عهده داشته‌اند، صمیمانه تشکر کنم.

محرر - مسجد جامع

فروردین ۱۳۹۷